

بسمه تعالی

« سیری در تطور قوانین مبارزه با قاچاق کالای دخانی »

سابقه استفاده از محصولات دخانی در ایران به زمانهای دور باز می گردد تولید و عرضه دخانیات قبل از انحصار توسط اشخاص حقیقی انجام می شد و متعاقباً با انجام اصلاحات و تقویت قانون انحصار دخانیات، از سال ۱۳۱۰ در انحصار دولت قرار گرفت و مطابق آن شرکت دخانیات ایران انحصاراً به عنوان متولی و مجری قانون انحصار و یک شرکت صد در صد دولتی تأسیس و تولید و عرضه دخانیات را در دست گرفت.

از زمان تصویب قانون انحصار کلیه امور مرتبط با کالای دخانی از جمله تولید، توزیع، واردات، صادرات، کاشت، داشت، برداشت توتون، تنباکو و هرگونه فعل و انفعال مرتبط با دخانیات منحصراً به شرکت دخانیات محول و شرکت دخانیات ایران برابر قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب سال ۱۳۱۲ در پرونده های قاچاق کالای دخانی به عنوان سازمان شاکی و اداره وصول عایدات دولت منظور و مطابق ماده ۱۲ از قانون یاد شده مأمورین دخانیات به تنهایی و یا با حضور نماینده دادستان برای تفتیش امکانه مظنونه و منازل شخصی با رعایت قانون مجاز شناخته شدند و مطابق مواد ۲۶ و ۲۷ از قانون خرید و فروش و نگهداری اجناس دخانی از سوی اشخاص ممنوع شد و ادوات توتون سایی در صورت کشف، ضبط و به شرکت دخانیات تحویل می گردید. عدم تحویل و فروش توتون و تنباکو از سوی زارع به شرکت دخانیات نیز مطابق ماده ۲۸ قانون به عنوان قاچاق تلقی و مرتکب، ملزم به تحویل دادن جنس بدون دریافت وجه بود.

مطابق ماده ۱ از قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب سال ۱۳۱۲، مرتکب قاچاق به جریمه ای معادل ۲ برابر قیمت کالای مکشوفه به اضافه حبس از ۳ ماه تا ۲ سال محکوم می گردید. جرائم وصولی از متهمان و محکومین بحساب ادارات وصول عایدات دولت (شرکت دخانیات) واریز و مطابق اصلاحیه ماده ۱۹ قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب سال ۱۳۶۴ از محل جرائم و

حاصل فروش قاچاق مکشوفه تا میزان ۵۰ درصد تحت عنوان حق الکشف به کاشفین، مخبرین، مأمورین وصول عایدات دولت و سازمان کاشف به تفکیک هر پرونده و مطابق صورتجلسه تأیید شده کشف اولیه پرداخت، و ۵۰٪ مابقی بحساب خزانه دولت به عنوان درآمد عمومی واریز می شد. این اقدام (پرداخت حق الکشف) فارغ از وظایف قانونی کاشفین و مأمورین انتظامی، به عنوان انگیزه اصلی در انجام کشفیات محسوب و تلاش عوامل ذیمدخل را دو چندان می نمود.

از سال ۱۳۱۲ الی ۱۳۷۴ مفاد قانون مجازات مرتکبین قاچاق با اصلاحات بعدی حاکم و در این سنوات بدون توجه به ارزش کالای مکشوفه جریمه ای تا ۲ برابر از مرتکبین وصول و حق الکشف از محل جرائم و حاصل فروش پرداخت می گردید. لیکن از سال ۱۳۷۴ به بعد برابر قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز (مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام)، چنانچه کالای مکشوفه قاچاق تا مبلغ ۱۰ میلیون ریال دارای ارزش بود صرفاً به ضبط کالا اکتفا و جریمه ای به آن تعلق نمی گرفت و این بارزترین وجه تمایز قانون لاحق نسبت به قانون سابق بود که محملی جهت سوءاستفاده قاچاقچیان عمده به صورت فراگیر شد و در بسیاری موارد چنانچه محموله ای با ارزش چندین میلیون تومان کشف می شد مرتکب با معرفی صوری افرادی تحت عنوان شریک، ارزش کالای مکشوفه را برای هر فرد کاهش و به زیر یک میلیون تومان تنزل می داد و از معافیت قانونی جریمه بهره مند می گردید لیکن پرداخت حق الکشف مطابق قانون قبلی کماکان به قوت خود باقی بود و حاملین قاچاق نیز چنانچه شواهد و قراینی از جمله جاسازی در وسیله نقلیه کشف می شد با حکم مرجع قضایی به جریمه ای تا ۲ برابر ارزش کالا محکوم می شدند.

در سال ۱۳۷۴ با لازم الاجرا شدن قانون ممنوعیت ورود برخی کالاهای غیر ضروری (مصوب مجلس شورای اسلامی)، سیگار در شمول این قانون قرار گرفت و عملاً هرگونه واردات آن، غیرقانونی و قاچاق تلقی و کالای دخانی مجاز صرفاً به تولیدات شرکت دخانیات ایران محدود شد. علیرغم اینکه میزان تولید مجاز با میزان مصرف سیگار فاصله زیادی داشت لیکن در عمل میزان کشفیات

رشد قابل ملاحظه ای نداشت و توفیق چندان قابل توجهی در مبارزه با قاچاق حاصل نگردید و بخش بزرگی از بازار مصرف با واردات قاچاق تأمین و عرضه شد.

از سال ۸۳ به بعد واردات مجاز کالاهای دخانی که بازار داخلی داشتند با هدف تأمین مصرف از کانال مجاز توسط کمپانی مادر در دستور کار قرار گرفت و قانون ممنوعیت ورود برخی کالاهای غیر ضرور در خصوص سیگار لغو و متعاقباً بومی سازی تولید برندهای وارداتی با ایجاد کارخانجات تولیدی و اشتغال زایی برای کارگران و کارمندان ایرانی مورد توجه قرار گرفته و تولید سیگار با نشان خارجی در داخل کشور آغاز گردید که کماکان ادامه دارد.

اجرای مفاد قوانین مجازات مرتکبین قاچاق با اصلاحات بعدی و قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی با رعایت موازین قانونی و پرداخت حقوق حقه کاشفین، مأمورین انتظامی، مخبرین، بازجو، عوامل ستادی و سازمان کاشف تا سال ۱۳۹۲ ادامه داشت و با لازم الاجراء شدن قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب سال ۱۳۹۲ قوانین قبلی کلاً نسخ و این قانون جایگزین گردید.

برابر تبصره ۳ ماده ۲۱ قانون اخیر الذکر به کشفیاتی که ارزش آنها تا مبلغ ده میلیون ریال باشد وجهی تحت عنوان حق الکشف تعلق نمی گیرد و این درحالیست که بسیاری از پرونده های کشف با ارزش زیر ده میلیون ریال می باشند و عدم تعلق حق الکشف به عوامل ذیمدخل عملاً موجب بی انگیزگی کاشفین گردیده و کشفیات را با نقصان مواجه کرده است.

هرچند مبلغ ۲۰ میلیارد تومان اعتبار در نظر گرفته شده در تبصره ماده ۷۷ قانون یاد شده که جهت توزیع بین کاشفان، دستگاه های ذیربط و مراجع رسیدگی کننده منظور شده، عملاً تأثیر مستقیم و خاصی که لازمه ایجاد تحرک در امر مبارزه با قاچاق است را به وجود نمی آورد لیکن قانون مصوب سال ۹۲ در صورت ایجاد نرم افزارهای مورد نیاز و اجرای دقیق، در امر مبارزه با قاچاق کارآیی لازم را خواهد داشت و لیکن تولیدانگیزه در میان مأمورین مبارزه با قاچاق ضمن پرداخت حق الکشف براساس هر پرونده، به تفکیک عملی تر خواهد بود.

در حال حاضر با مصوبه هیأت محترم وزیران، از سال ۹۱ بخش حاکمیتی از شرکت دخانیات منتزع و این شرکت به عنوان یک بخش خصوصی به مثابه دیگر شرکتها فعالیت می نماید. شرکتهایی مانند شرکت دخانیات ایران به عنوان تولید کننده داخلی به همراه شرکت های بی ای تی پارس و شرکت جی تی آی پارس و همچنین کی تی اندجی پارس به عنوان تولید کننده داخلی با نشان خارجی، سهم عمده و اصلی بازار مصرف کشور را در اختیار دارند.

علاوه بر موارد معنونه ، شایان ذکر است که در سال ۹۴ با اجماع قریب به اتفاق تمامی فعالین صنعت دخانیات کشور با رویکرد واگذاری امور تجاری به بخش های غیردولتی ، انجمن تولیدکنندگان و واردکنندگان و صادر کنندگان کالای دخانی تشکیل گردیده است. که تا زمان تحریر این متن، اقدامات موثری در ایجاد تعامل میان بخشهای حاکمیتی و فعالین صنعت و وحدت رویه و تنویر افکار عمومی در مبحث دخانیات به عنوان یک صنعت و تأمین مصرف از کانال قانونی با رعایت استانداردهای این بخش و مبارزه با قاچاق کالا بعمل آورده است که تفصیل آن جداگانه بیان خواهد شد.